

महाराष्ट्र आरोग्य विज्ञान विद्यापीठ, नाशिक
यांचेमार्फत “योग व निसर्गोपचार पदवी
(Bachelor of Naturopathy and Yoga
Sciences) (B.N.Y.S.)” हा नवीन पदवी
अभ्यासक्रम सुरु करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
वैद्यकीय शिक्षण व औषधी द्रव्ये विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: मआवि-२०१८/प्र.क्र.१३१/१८/शिक्षण-१
९ वा मजला, गो.ते.रुग्णालय संकुल,
लोकमान्य टिळक मार्ग, मुंबई - ४०० ००९.
दिनांक: ३१ जानेवारी, २०१९.

वाचा :

१) महाराष्ट्र आरोग्य विज्ञान विद्यापीठ, नाशिक यांचे पत्र क्र.मआविवि/पीबी/युजी/पी-६/६५३/२०१८,
दि.२०.०७.२०१८.

प्रस्तावना :

महाराष्ट्र आरोग्य विज्ञान विद्यापीठ, नाशिक यांचेमार्फत योग व निसर्गोपचार प्रमाणपत्र, योग व निसर्गोपचार पदविका, योग व निसर्गोपचार पदवी आणि योग व निसर्गोपचार पदव्युत्तर पदविका हे चार अभ्यासक्रम सुरु करण्यासाठी महाराष्ट्र आरोग्य विज्ञान विद्यापीठ अधिनियम, १९९८ च्या कलम ६४ (३) मधील तरतुदीनुसार प्रस्ताव मागविण्यात आले होते. उपरोक्त अभ्यासक्रमापैकी योग व निसर्गोपचार पदवी (Bachelor of Naturopathy and Yoga Sciences) या अभ्यासक्रमाचा प्रथम वर्षाचा पाठ्यक्रम तसेच शैक्षणिक सोयीसुविधा, अध्यापक वर्ग इत्यादी किमान मानके विद्यापीठामार्फत तयार करण्यात आलेली आहेत. सदर अभ्यासक्रम सुरु करण्यास मान्यता देण्याबाबतचा प्रस्ताव विद्यापीठाने संदर्भाधीन पत्रान्वये सादर केला होता. त्यानुषंगाने योग व निसर्गोपचार पदवी (Bachelor of Naturopathy and Yoga Sciences) (B.N.Y.S.) या अभ्यासक्रमास मान्यता देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय:

महाराष्ट्र आरोग्य विज्ञान विद्यापीठ, नाशिक यांचेमार्फत नवीन “योग व निसर्गोपचार पदवी (Bachelor of Naturopathy and Yoga Sciences) (B.N.Y.S.)” हा अभ्यासक्रम सुरु करण्यास खालील अटी व शर्तीच्या अधीन शासन मान्यता देण्यात येत आहे.

१. “योग व निसर्गोपचार पदवी (Bachelor of Naturopathy and Yoga Sciences) (B.N.Y.S.)” अभ्यासक्रमाचे पाठ्यक्रम व निकष महाराष्ट्र आरोग्य विज्ञान विद्यापीठामार्फत निश्चित करण्यात यावेत.
२. सदर अभ्यासक्रमाचे पाठ्यक्रम व निकष निश्चिती झाल्यानंतर विद्यापीठामार्फत ते शासनाच्या मंजूरीसाठी सादर करण्यात यावेत.

३. “योग व निसर्गोपचार व्यावसायिक” अधिकृतपणे “नोंदणीकृत वैद्यकीय व्यवसायी” म्हणून व्यवसाय करण्यास वैद्यकीय व्यवसाय अधिनियम १९६१ नुसार पात्र ठरणार नाहीत.
४. “योग व निसर्गोपचार व्यावसायिक” हे वैद्यक व्यवसायी म्हणून मानण्यात येणार नाहीत किंवा त्यांना वैद्यकीय व्यवसायी असल्याचा दावा करता येणार नाही.
५. उक्त अभ्यासक्रम पूर्ण करणाऱ्या व्यक्ती आपल्या नावापुढे वा नंतर “डॉक्टर” किंवा तत्सम पदवी लावू शकणार नाहीत.
६. विद्यापीठ अनुदान आयोगाच्या मार्गदर्शक सूचनांनुसार सदर अभ्यासक्रमाचा कालावधी पाच वर्षांचा राहील.
७. सदर अभ्यासक्रमाबाबत केंद्र शासनाने तसेच विद्यापीठाने वेळोवेळी विहित केलेल्या नियमांचे व मानकांचे पालन करणे संबंधितास बंधनकारक राहील.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१९०१३११३०६१८१८१३ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(डॉ.श्रीनिवास पुं. कोतवाल)

अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा. राज्यपाल तथा कुलपती यांचे सचिव, राजभवन, मलबार हिल, मुंबई
२. मा. मंत्री (वै.शि.) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
३. मा. राज्यमंत्री (वै.शि.) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
४. सचिव (वै.शि.) यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई
५. संचालक, वैद्यकीय शिक्षण व संशोधन, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
६. संचालक, आयुष संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
७. कुलसचिव, महाराष्ट्र आरोग्य विज्ञान विद्यापीठ, नाशिक
८. अवर सचिव (शिक्षण २) वैद्यकीय शिक्षण व औषधी द्रव्ये विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
९. निवड नस्ती (शिक्षण-१).